

***Nature Morte* (1975)** **Kristian Marius Kvakland**

Skulptur, malt bronse og tre

En 295 cm høy fallos-assosierende form. En massiv og stolt, men hul trestamme - barked, pusset og blankpolert. Greinene som en gang stakk ut er alle kuttet av i like kort avstand fra stammen, så nær som en som ligger i flukt – den er filt ned til den går i ett med moderstammen. Kristian Kvaklands (1927-2011) skulptur *Nature Morte* er unektelig iøynefallende der det pryder en av Universitetet i Stavangers svalganger.

Det en gang høyreiste treet er kuttet ved roten. I stedet for å være ankret til jorden med dype røtter, holdes treet nå oppe ved hjelp av en enorm skrustikke i svartmalt bronse. Digre bolter og tilhørende muttere holder stammen sammen i et voldsomt jerngrep. Den svartlakkerte konstruksjonen med tykke, signalgule striper gir assosiasjoner til påbud og advarsler, som et varselskilt i trafikken. Vegvesenet benytter slike svarte og gule farger for å varsle om hvordan veien endrer seg lengre fremme, de varsler om forestående svinger eller hindringer. Kvaklands verk kan i et globalt perspektiv sees som et varsel om en forestående økologisk katastrofe, men det kan også ses som et bilde på individets (som regel) håpløse kamp for å frigjøre seg fra etablerte maktstrukturer.

Tittelen *Nature Morte*, «død natur», er det franske uttrykket for det tyske stilleben («stille liv»), igjen hentet fra nederlandske stilleben, et begrep som vi ser for første gang brukt i 1650. Det var da også særlig de nederlandske malerne som ivrig henga seg til naturtro gjengivelser av nøye oppstilte objekter, og de var svært begeistret for bordplater som formelig bugnet av blomster, frukt og mat. Dette fokuset på «døde» objekter var et resultat av at reformasjon ga kunstnerne lov til å frigjøre seg fra strengt religiøse temaer, men døden (og dermed også evigheten) var likevel ikke langt unna. Inniblant blanke epler og saftige druer kunne man finne hodeskaller eller timeglass, ting som minnet om at alt er forgjengelig og at døden venter. *Memento mori!*

Kvakland benytter seg dermed av fortidens språk i sin formidling av egen samtids politiske bekymringer – vi kan rett og slett si at han revitaliserte stillebentradisjonen med dette verket fra 1975, et verk som 45 år senere ikke har blitt mindre aktuelt i sitt budskap.

Den nakne og døde trestammen i ståltvingen leder – som nevnt – tankene mot alle former for makt, de være seg byråkratiske, politiske, økonomiske, eller fysiske, som med sine jerngrep om menneskelige liv dreper muligheten for utvikling og utfoldelse. Kvakland var da også – som mange av sine samtidige – en samfunnsengasjert kunstner. Hans skulpturer er ofte antiautoritære, gjerne med fokus på økologiske faresignaler og like ofte med en brodd av bittersøt humor. I *Medaljen* (1971) har en medaljeprydet ørn en tom hjelm i klørne, mens *Protest* (1972), som ble laget under EF-debatten, viser en fisker med hodet kastet bakover i et stumt skrik i det fisken i en siste kamp biter kraftig fra seg.

Det finnes dog ikke noe muntert eller formildende over verket *Nature Morte*. Dets tittel kan tas bokstavelig; dette er et dystert naturminnesmerke over et industriteknisk drap – stålet har sugd alt liv ut av det en gang så virile treet, bare den hule, tørre stammen står igjen. Det er med den nærmest største selvfølge at akkurat dette verket befinner seg på Universitetet i Stavanger, et arnested for kritisk tenkning og debatt. Her skal unge mennesker lære seg å etterprøve informasjonen som blir dem tildelt, de skal utøve kildekritikk, de skal se og forstå fortid, samtid og fremtid – de skal lære å stå på egne intellektuelle ben. Med dette i tankene oppleves det derfor ganske ironisk, når man i skrivende stund finner Kvakstads viktige verk stuet bort i et hjørne i Kjølvs Egelands hus, et sted mellom (ironisk nok) Institutt for energiresurser og biblioteket.

Det står riktignok ikke alene, men er stemoderlig plassert blant slitne pinnestoler og gamle skrivebord. Trestammen som en gang glinset av lakk og olje, er matt og blass, uttørket, med dype sprekker og skader – et trist eksempel på forfall, manglende vedlikehold og hardhendt behandling. Kan hende transport fra tidligere plasseringer

har vært med på å skade skulpturen, eller kan hende har unge mennesker fulle av energi og iver tapt kampen mot egne impulser og klatret i den. Hvem vet. Trær av en viss størrelse, som dette, skriker etter å bli risset i – og en ung student har hørt skriket og pirket inn en lite kreativ «X» i stammen.

Sånn sett deler *Nature Morte* skjebne med alle kunstverk i offentlige rom, risikoen for å bli skamfært av de som ikke bryr seg eller ignorert av de som burde bry seg er alltid til stede, og dette bør avstedkomme en seriøs intern debatt om ansvaret for vedlikehold og konservering.

Tekst: Anne Therese Tveita